ЁШЛАР МАФКУРАСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ҲОЗИРГИ ЗАМОН ИЖТИМОИЙ ТАРМОҚ ВА РАҚАМЛИ ПЛАТФОРМАЛАРНИНГ ЎРНИ

Хонимов Шарофиддин Баҳодирович
Ёшлар ишлари агентлиги марказий аппарати бўлим бошлиғи, фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори, Phd
Тел:+998916687898
E-mail: ***sharofiddin_2017@mail.ru***

Аннотация. Мазкур мақолада ижтимоий тармоқлар ва рақамли платформаларнинг ёшлар мафкурасини шакллантиришдаги ўрни илмий асосда таҳлил қилинган. Глобал ахборот муҳитининг ўзгариши ёшларга ижобий ва салбий таъсир кўрсатаётгани ёритилган. Мақолада ахборотга кириш имкониятлари, рақамли технологиялар орқали ўзини ривожлантириш, шунингдек, ахборот хуружлари ва интернет қарамлиги каби муаммолар атрофлича ўрганилган. Шунингдек, ёшларни маънавий ва мафкуравий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш учун рақамли платформалардан самарали фойдаланиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқилган. Мақола, илмий-амалий аҳамиятга эга бўлиб, замонавий ахборот технологиялари шароитида ёшлар билан ишлаш стратегиясини шакллантириш учун асос бўла олади.

Калит сўзлар: ёшлар мафкураси, ижтимоий тармоқлар, рақамли платформалар, ахборот хавфсизлиги, таълим платформалари, интернет қарамлиги, блогерлар, инновацион фикрлаш, миллий қадриятлар, глобал фуқаролик.

Annotation. This article explores the role of social networks and digital platforms in shaping youth ideology from a scientific perspective. It analyzes the positive and negative impacts of the changing global information environment on young people. The study highlights access to information, self-development opportunities through digital technologies, and challenges such as information attacks and internet addiction. Moreover, practical recommendations are provided on the effective use of digital platforms to support youth in their spiritual and ideological development. This article is of practical relevance, offering a foundation for strategies to engage with youth in the modern technological era.

Keywords: youth ideology, social networks, digital platforms, information security, educational platforms, internet addiction, influencers, innovative thinking, national values, global citizenship.

Аннотация. В статье рассматривается роль социальных сетей и цифровых платформ в формировании идеологии молодежи с научной точки зрения. Анализируется положительное и отрицательное влияние меняющейся глобальной информационной среды на молодежь. Особое внимание уделено

ISSN 3030-3907

доступу к информации, возможностям саморазвития с помощью цифровых технологий, а также проблемам, таким как информационные атаки и интернет-зависимость. Также даны рекомендации по эффективному использованию цифровых платформ для поддержки духовного и идеологического развития молодежи. Статья имеет научно-практическое значение и может быть основой для разработки стратегий взаимодействия с молодежью в условиях современных технологий.

Ключевые слова: идеология молодежи, социальные сети, цифровые платформы, информационная безопасность, образовательные платформы, интернет-зависимость, блогеры, инновационное мышление, национальные ценности, глобальное гражданство.

Кириш

Ҳозирги замон ёшларининг ҳаёти ижтимоий тармоқ ва рақамли платформалар билан чамбарчас боғлиқ. Глобаллашув ва рақамли трансформатсия жараёнлари туфайли, ёшлар дунёқараши ва мафкураси янги шаклда ривожланмоқда. Рақамли технологиялар фақатгина ўзаро мулоқот воситаси бўлиб қолмай, балки билим олиш, ўзини ривожлантириш, ижодий фикрлаш ва жамиятга таъсир кўрсатиш имкониятларини яратмоқда. Шу билан бирга, бу платформалар ёшларнинг маънавий, ахлоқий ва мафкуравий қарашларига ҳам сезиларли таъсир ўтказмоқда.

Ижтимоий тармоқлар замонавий ёшлар учун ахборот олишнинг асосий манбаига айланган. Лекин, бу жараён ижобий имкониятлар билан бирга хавф-хатарларни ҳам ўз ичига оладуке\и. Хусусан, нотўғри ёки зарарли ахборотлар тарқалиши, ёшларнинг миллий қадриятлардан узоқлашиши, интернет қарамлиги каби масалалар жиддий муаммоларни юзага келтириши мумкин. Шу сабабли, ижтимоий тармоқлардан оқилона фойдаланиш ва уларни ёшлар тарбиясида самарали восита сифатида қўллаш стратегияларини ишлаб чиқиш долзарб вазифа бўлиб қолмоқда. Бироқ, бу жараённинг икки қиррали эканлиги – бир томондан, имкониятларни кенгайтирса, бошқа томондан, янги хавфларни юзага келтириши эҳтимоли мавжуд.

2024-йил 1 мартдан бошлаб “Ҳар бир маҳалладан икки нафар дастурчи” дастури жорий этилсин. Президент фармонида ушбу дастур ҳуқуқий жиҳатдан асослаб кўрсатилган, бу дастур билан рақамли технологияларни, махаллаларда хам ривожлантиришни назарда тутилган десак муболаға бўлмайди.

Ёшлар мафкурасини шакллантиришда бу платформаларнинг ўрни ва улардан самарали фойдаланиш усуллари ижобий ва салбий жиҳатлари

ISSN 3030-3907

мазкур мақоланинг асосий мавзусини ташкил этади. Шунингдек, уларнинг имкониятларидан самарали фойдаланиш бўйича таклифлар беради.

Асосий қисм

Ижтимоий тармоқлар ва ёшлар мафкурасининг шаклланиши Бугунги кунда ижтимоий тармоқлар ёшлар орасида ҳаётнинг ажралмас қисмига айланган. Статистик маълумотларга кўра, дунёдаги интернет фойдаланувчиларининг қарийб 60 фоизи ёшлар бўлиб, улар кунига ўртача 3-4 соат вақтини ижтимоий платформаларда ўтказади. Фасебоок, Инстаграм, ТикТок, Телеграм каби платформалар ёшларнинг фикрлаш тарзини, маънавий қадриятларини ва ҳаётий қарашларини бевосита шакллантиради.

Ижтимоий тармоқлар таъсирининг асосий йўналишлари:

1. Ахборотга тезкор кириш: Интернет ёшларни дунё воқеаларидан хабардор бўлишга ва билим олишга кенг имкониятлар яратади. Масалан, таълим ресурсларига кириш, илмий мақолалар ва дарсликлардан фойдаланиш имкониятлари ортмоқда.

2. Глобал фикрлашни шакллантириш: Ижтимоий тармоқлар ёшларни миллий ва халқаро даражада фикр алмашишга, глобал маданиятни ўрганишга ундайди.

Ижтимоий тармоқларнинг ижобий таъсири

Ижтимоий тармоқлар орқали ёшлар бир қанча ижобий имкониятларга эга бўлмоқда:

Билим ва таълим: Онлайн курслар, вебинарлар, интерактив дарслар ва таълим платформалари ёшлар билимини кенгайтириш учун кенг имкониятлар яратмоқда. Масалан, Соурсера, Кҳан Асадемй каби платформалар ўзини ривожлантиришни истаган ҳар бир ёш учун очиқ.

Ижодий ривожланиш: Ёшлар ижтимоий тармоқлар орқали ўз ғояларини илгари суриб, стартаплар ёки ижодий лойиҳаларни амалга оширмоқда. Мисол учун, дизайнерлар ва мусиқачилар ўз ишларини Инстаграм ва ТикТок орқали кенг аудиторияга намойиш қилмоқда.

Глобал фуқаролик: Ёшлар ижтимоий тармоқлар орқали турли маданиятлар ва миллатларнинг қадриятларини ўрганмоқда. Бу уларни дунё фуқароси сифатида шакллантиришга ёрдам беради.

Ижтимоий тармоқларнинг салбий таъсири

Бироқ, нотўғри фойдаланилган ҳолларда, ижтимоий тармоқлар ёшлар мафкурасига бир қанча салбий таъсир кўрсатиши мумкин:

Ахборот хуружлари: Ижтимоий тармоқлар орқали тарқатиладиган ёлғон ахборотлар ёшлар онгида чалкашликларни келтириб чиқариши

ISSN 3030-3907

мумкин. Бу, айниқса, сиёсий ва ижтимоий масалаларга оид соҳаларда жиддий оқибатларга олиб келади.

Интернет қарамлиги: Ижтимоий тармоқларга ҳаддан ташқари боғланиш ёшларнинг ҳақиқий ҳаётдаги мулоқотини камайтиради, уларда психологик муаммолар ва стресс ҳолатларини кучайтиради.

Мафкуравий бўшлиқ: Чексиз ахборот оқими ва хилма-хил ғоялар ёшларнинг асосий қадриятларга эътиборини сусайтириб, миллий идентификатсиясига салбий таъсир кўрсатади.

Ёшларни қўллаб-қувватлаш учун тавсиялар

Ёшлар мафкурасини шакллантиришда ижтимоий тармоқларнинг салбий таъсирини камайтириш ва уларнинг имкониятларидан самарали фойдаланиш учун қуйидаги стратегиялар тавсия этилади:

Таълим платформаларини ривожлантириш: Таълим муассасаларининг фаолиятига ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий қилиш, фойдаланувчиларнинг ахборот-кутубхона ресурсларига, мамлакат архив ва музейларига масофадан кириш имкониятини яратиш ва уларга Интернет жаҳон ахборот тармоғида хизмат кўрсатилишини таъминлаш бўйича амалга оширилган ишларни яратиш.

Ахборот хавфсизлигини таъминлаш: Ёшларни ахборотни танқидий таҳлил қилиш кўникмаларига ўргатиш муҳимдир. Медиатаълимни жорий этиш орқали бу муаммони ҳал қилиш мумкин.

Ижтимоий масъулиятли контент: Миллий қадриятлар ва ижобий фикрлашни тарғиб қилувчи контент яратувчиларни рағбатлантириш лозим.

Рақамли платформалардан самарали фойдаланиш йўллари

Ёшлар мафкурасини шакллантиришда рақамли платформаларнинг ижобий таъсирини кучайтириш ва салбий оқибатларини камайтириш учун қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш лозим:

1. Таълим платформаларини ривожлантириш

Миллий ва халқаро ҳамкорлик: Рақамли таълим платформаларида миллий ва халқаро тажрибани бирлаштирган контент яратиш зарур. Масалан, Ўзбекистон тарихини ўргатувчи интерактив ўйинлар ёки виртуал музей экскурсияларини яратиш ёшлар қизиқишини оширади.

Рақамли кўникмаларни ошириш: Дастурлаш ва рақамли технологиялардан фойдаланган ҳолда хизматлар кўрсатиш йўналишларида таълим бериш, хорижий тиллар, шу жумладан инглиз тилига ўқитиш орқали ёшларнинг билим ва салоҳиятини ошириш. Бунда ёшларни нафақат хорижий билим олишда истеъмолчи, балки рақамли контент яратувчиси сифатида шакллантиришга ёрдам беради.

ISSN 3030-3907

2. Медиатаълимни ривожлантириш

Танқидий фикрлашни ривожлантириш: Медиатаълим дастурларини жорий қилиш орқали ёшларни маълумотларнинг ишончлилигини текширишга ўргатиш зарур. Мисол учун, махсус тренинглар ва мастер-класслар ўтказиш фойдали бўлади.

Ахборот хавфсизлиги бўйича таълим: Ёшлар интернет хавфсизлиги ва шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш усулларини билиши керак. Бу уларга ахборот хуружларига қарши курашишда ёрдам беради.

3. Маҳаллий контентни кўпайтириш

Миллий қадриятларни тарғиб қилиш: Рақамли платформаларда миллий урф-одатлар, маданият ва тарихни акс эттирувчи сифатли видео ва мақолалар яратиш ёшлар орасида миллий онгни мустаҳкамлайди.

Ижодий лойиҳаларни рағбатлантириш: Ёшлар орасида миллий ғояларни илгари сурувчи ижодий танловлар ва грантлар ташкил қилиш лозим.

4. Ижтимоий масъулиятли блогерларни қўллаб-қувватлаш

Рағбатлантириш дастурлари: Ёшлар орасида маънавий ва ахлоқий қадриятларни тарғиб қилувчи блогерлар ва контент яратувчиларни қўллаб-қувватлаш дастурлари жорий этилиши лозим. Уларни миллий телевидения ёки давлат кўмагидаги платформаларда танитиш фойдали бўлади.

Жамоатчилик назорати: Ижтимоий тармоқлардаги зарарли контентни аниқлаш ва бартараф этиш учун махсус мониторинг тизимларини ишлаб чиқиш керак.

5. Интернет қарамлигини камайтириш чоралари

Рақамли детокс дастурлари: Ёшлар учун рақамли детокс (интернетдан вақтинча воз кечиш) дастурларини тавсия қилиш ва уларни фойдаланувчи ҳаёт тарзига жорий қилиш йўлга қўйилиши керак.

Соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш: Ёшлар ўртасида спорт, санъат ва бошқа жисмоний фаоллик турлари тарғиб қилиниб, интернетга боғланиш даражаси камайтирилиши мумкин.

Хулоса

Ижтимоий тармоқ ва рақамли платформалар ёшлар мафкурасини шакллантиришда улкан салоҳиятга эга. Аммо бу салоҳият фақат улар оқилона бошқарилганда ва мақсадга мувофиқ ишлатилганда тўлиқ амалга ошади. Ёшларнинг миллий ва глобал маданиятни уйғунлаштиришда бу платформалар муҳим восита бўлиб хизмат қилиши мумкин. Шу сабабли, давлат ва жамиятнинг асосий вазифаси — ёшлар учун ахборот хавфсизлигини таъминлаш, уларда танқидий фикрлашни ривожлантириш ва

ISSN 3030-3907

рақамли платформаларни ривожланиш учун самарали воситага айлантиришдир.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Гидденс, А. *Modernity and Self-Identity. Cambridge: Polity Press*, 1991.
2. Бойд, Д. *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. Yale University Press*, 2014.
3. Кастеллс, М. *The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell*, 2010.
4. Муминов А. "Глобал тармоқнинг миллий онгга таъсири" // Ўзбекистон фалсафаси, 2022.
5. Statista.com "2024 йилги ёшлар ва интернетдан фойдаланиш бўйича ҳисобот".
6. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг ёшларга оид чиқишлари ва қарорлари.
7. Ахборот хавфсизлиги бўйича халқаро тадқиқотлар.
8. "Рақамли иқтисодиёт ва жамият" журналининг махсус сони, 2023 йил.
9. Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлигининг расмий маълумотлари.
10. UNESCO "Digital Transformation in Education", 2023 йилги ҳисобот.

ISSN 3030-3907